Υπόθεση 281/83

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
κατά
Ιταλικής Δημοκρατίας

« Μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος — Όξος »

Περίληψη

Προσφυγή λόγω παραβάσεως — Απόφαση του Δικαστηρίου που διαπιστώνει την παράβαση — Συνέπειες — Υποχρεώσεις του παραβαίνοντος κράτους μέλους — Πλήρης εκτέλεση της απόφασης — Ειδική περίπτωση
(Συνθήκη ΕΟΚ, άρθρα 169 και 171)

Η διαπιστούμενη με απόφαση περί παραβάσεως κράτους παράβαση των εκ των άρθρων 30 και επ. της Συνθήκης υποχρεώσεων του τελευταίου, που επιφύλαξε « την ονομασία " όξος " στο εξ οίνου όξος », υποχρεώνει το κράτος αυτό να θεσπίσει τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να καταργηθεί πλήρως οιαδήποτε ρύθμιση ή πρακτική στο πλαίσιο του εθνικού του δικαίου, με την οποία επιφυλάσσει την εν λόγω ονομασία αποκλειστικά στο προερχόμενο από οίνο όξος.

Δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διασφαλίζει την ακριβή και πλήρη εκτέλεση της απόφασης του Δικαστηρίου τροποποίηση της νομοθεσίας που, παρά τη δημιουργία νέας ονομασίας γένους (« οξύ »), εξακολουθεί να επιφυλάσσει την παραδοσιακή ονομασία (« όξος ») στο προερχόμενο από οίνο όξος, ενώ για άλλες κατηγορίες φυσικού όξους δεν μπορούν να χρησιμοποιούνται παρά μόνο ονομασίες λιγότερο γνωστές για τις οποίες και δείχνει μικρότερη προτίμηση ο εγχώριος καταναλωτής.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MARCO DARMON
της 12ης Ιουνίου 1985 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Με την απόφασή σας της 9ης Δεκεμβρίου 1981 (στην υπόθεση 193/80, Επιτροπή κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, Συλλογή σ. 3019) κρίνατε ότι:

« Η Ιταλική Δημοκρατία, απαγορεύοντας την εμπορία και την εισαγωγή όξους παραγομένου

* Μετάφραση από τα γαλλικά.

εκ γεωργικών προϊόντων, πλην του προερχομένου εκ της οξικής ζυμώσεως του οίνου, και επιφυλάσσοντας την ονομασία " όξος " στο εξ οίνου όξος, παρέβη τις εκ των άρθρων 30 και επ. της Συνθήκης ΕΟΚ υποχρεώσεις της. »

Έτσι, ο ιταλικός νόμος 991 της 9ης Οκτωβρίου 1964 και το προεδρικό διάταγμα 162 της 12ης Φεβρουαρίου 1965 κηρύχθηκαν ασυμβίβαστα προς το κοινοτικό δίκαιο, στο βαθμό που απαγόρευαν την εμπορία και πώληση όλων των προϊόντων που περιείχαν οξικό οξύ μη προερχόμενο από την οξική ζύμωση του οίνου ή του στεμφυλίτη· ειδικότερα μάλιστα το προαναφερθέν προεδρικό διάταγμα επεφύλασσε την ονομασία « όξος » μόνο στα προϊόντα που παράγονται από τη ζύμωση αυτή.

2. Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, το άρθρο 1 του ιταλικού νόμου 527 της 2ας Αυγούστου 1982 [GURI (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ιταλικής Δημοκρατίας) αριθ. φύλλου 221 της 12.8.1982, σ. 5735], που περιλαμβανόταν στο κεφάλαιο « κανόνες παραγωγής και εμπορίας των οξέων (agri) » επέτρεψε την εισαγωγή και εμπορία « υπό την ονομασία " οξύ από ... " και με ένδειξη της πρώτης ύλης από την οποία προέρχεται » του προϊόντος που « προέρχεται από την οξική ζύμωση οινοπνευματούχων υγρών γεωργικής προελεύσεως, κατάλληλων για την κατανάλωση... ».

Πάντως, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, « την ονομασία " όξος " (aceto) ή " όξος από οίνο " (aceto di vino)... πρέπει να συνοδεύει η επωνυμία " οξύ από οίνο " (agro di vino) ». Για το οξύ από οίνο είναι υποχρεωτικό να χρησιμοποιείται συγχρόνως και ο όρος « όξος » (aceto).

Με άλλα λόγια, σύμφωνα με την εν λόγω νομοθεσία, το όξος από οίνο πρέπει να φέρει την ονομασία « οξύ από οίνο—όξος ». Οποιοδήποτε άλλο όξος γεωργικής προελεύσεως — από μήλο ή βύνη επί παραδείγματι — πρέπει να φέρει την ονομασία « οξύ από μήλα » ή « οξύ από βύνη » και *όχι* όξος. Το παραδέχτηκε η Ιταλική Δημοκρατία όταν η Επιτροπή κίνησε, μετά τη δημοσίευση του νόμου αυτού και σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης, τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 171.

3. Κατά την Επιτροπή, ο ιταλικός νόμος της 2ας Αυγούστου 1982 είναι αντίθετος προς το γράμμα και το πνεύμα της απόφασης της 9ης Δεκεμβρίου 1981: το εν λόγω κείμενο εξακολουθεί να επιφυλάσσει την ονομασία « όξος » μόνο στο όξος από οίνο, για το οποίο κατέστη μάλιστα και υποχρεωτική. Αυτό συνιστά μέτρο αποτελέσματος ισοδύναμου προς ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Κατά την Ιταλική Δημοκρατία, η απόφαση 193/80 περιείχε μια διττή επιταγή. Διέτασσε, αφενός, την παύση της απαγόρευσης εισαγωγής και εμπορίας όξους άλλου εκτός από το όξος οίνου, υποχρέωση που εκπληρώθηκε με το νόμο της 2ας Αυγούστου 1982. Αφετέρου, είχε ως συνέπεια ότι έπρεπε να διευθετηθεί το ζήτημα της ονομασίας των εν λόγω προϊόντων, που ήταν καινούρια για τον ιταλό καταναλωτή. Έπρεπε, λοιπόν, να γίνει με ορθό και θεμιτό τρόπο η ενημέρωσή του, επειδή, εξαιτίας της προγενέστερης ρύθμισης, γνώριζε μόνο το όξος από οίνο.

Η ονομασία « οξύ » είναι ονομασία *γένους* ισχύουσα για όλα τα είδη όξους γεωργικής προελεύσεως (από οίνο, μήλα κλπ.), ενώ η ονομασία « όξος » είναι ονομασία *είδους* και οφείλει να συνοδεύει, αλλ' όχι να αντικαθιστά, την ονομασία από οίνο. Παρόλον ότι με την απόφασή του της 9ης Δεκεμβρίου 1981 — όπως υποστηρίζει η Επιτροπή — το Δικαστήριο έκρινε ότι η ονομασία « όξος » συνιστά ονομασία γένους, ότι αφορά δηλαδή όλα τα είδη όξους γεωργικής προελεύσεως, στην Ιταλία το γένος και το είδος ταυτίζονται,

αφού το μοναδικό όξος που διατίθεται στο εμπόριο είναι το όξος από οίνο. Επαναλαμβάνοντας τον όρο « όξος » (aceto) του κοινού δασμολογίου, το Δικαστήριο θεώρησε, ελλείψει οιασδήποτε άλλης αναφοράς, ότι επρόκειτο για ονομασία γένους.

Εντούτοις, ο ιταλός νομοθέτης, ασκώντας τη νόμιμη αρμοδιότητά του σε θέματα ονομασιών εμπορευμάτων και λαμβάνοντας υπόψη την παραδοσιακή χρήση στην Ιταλία του όρου « όξος από οίνο » (aceto), επινόησε νέα ονομασία είδους, τον όρο « οξύ » (agro), που ισχύει για κάθε όξος και αντικαθιστά τον όρο « όξος » που επέλεξε το Δικαστήριο. Το έπραξε αποδίδοντας συγκεκριμένη σημασιολογική αξία στον όρο « όξος », ώστε να διασφαλίσει την προστασία του καταναλωτή που είχε εθισθεί στην ονομασία αυτή. Το Δικαστήριο αναγνώρισε το θεμιτό χαρακτήρα αυτού, δεχόμενο με την απόφαση 193/80 ότι

« η μέριμνα της ιταλικής κυβερνήσεως για την προστασία των καταναλωτών δυνατόν να δικαιολογείται » (σκέψη 27 της απόφασης)·

τη σημασία της ανάγκης προστασίας των καταναλωτών υπογραμμίζει η έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33).

Με τον τρόπο αυτό ο όρος όξος εξακολουθεί κατά την Ιταλική Δημοκρατία να έχει τη σημασιολογική αξία της ονομασίας ενός εμπορεύματος, ώστε να καθιστά γλωσσικά δυνατή την αναγνώριση προϊόντος στο οποίο έχει συνηθίσει από παλιά ο ιταλός καταναλωτής. Η διαφορά μεταξύ της νέας αυτής ονομασίας γένους και της δασμολογικής ονομασίας δεν αρκεί για να καταστεί η πρώτη ασυμβίβαστη προς τους κοινοτικούς κανόνες.

Η Επιτροπή απαντά ότι το Δικαστήριο έχει ήδη απορρίψει το επιχείρημα αυτό, αφού έκρινε ότι με την ονομασία γένους « όξος » αποδίδονταν όλες οι ποικιλίες του προϊόντος που προέρχεται από την οξική ζύμωση γεωργικών πρώτων υλών και ότι η προστασία του καταναλωτή ήταν δυνατό να διασφαλιστεί με την κατάλληλη επισήμανση του προϊόντος σχετικά με « τη φύση του πωλουμένου προϊόντος »,· από την οποία να προκύπτει « τύπος του προσφερόμενου προς πώληση όξους » (σκέψη 27 της παραπάνω απόφασης 193/80). Ο νόμος 527 έχει *ως συνέπεια* να προκαλεί σύγχυση λόγω της νέας ονομασίας γένους « οξέα », άγνωστης στον ιταλό καταναλωτή, και *ως σκοπό* να εξακολουθεί πάση θυσία να επιφυλάσσει την ονομασία όξος στο όξος από οίνο. Τέλος, άσχετα από τους χρησιμοποιούμενους όρους, η οδηγία 79/112/ΕΟΚ δεν μπορεί να ερμηνεύεται κατά τρόπο που να δικαιολογεί καταστάσεις αντίθετες προς τους κανόνες της Συνθήκης και ιδίως προς το άρθρο 30.

4. Όπως γνωρίζετε, η ιταλική κυβέρνηση είχε καταθέσει προς ψήφιση νομοσχέδιο, το οποίο, αν είχε ψηφιστεί, θα έθετε αναμφίβολα τέρμα στην προσαπτόμενη παράβαση. Το νομοσχέδιο αυτό δεν εξετάστηκε ακόμα από το Κοινοβούλιο.

5. Οι στηριζόμενες στο άρθρο 171 της Συνθήκης προσφυγές λόγω παραβάσεως αποτελούν εξαίρεση. Από όσο γνωρίζω, αυτή εδώ είναι η τρίτη.

Δυνάμει του άρθρου 171, το κράτος μέλος, για το οποίο το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι παρέβη υποχρέωση που υπέχει από τη Συνθήκη, οφείλει να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της εκδοθείσης αποφάσεως.

Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να

« αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, εξακολουθώντας να επιφυλάσσει την ονομασία

"όξος" (aceto) αποκλειστικά και μόνο στο όξος από οίνο, μολονότι το Δικαστήριο έκρινε με την απόφασή του της 9ης Δεκεμβρίου 1981 στην υπόθεση 193/80 ότι αυτό είναι ασυμβίβαστο προς το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης».

Διευκρινίζω ευθύς εξαρχής ότι συντάσσομαι με το αίτημα της Επιτροπής.

Πράγματι, όπως έχετε ήδη επισημάνει, το όξος από οίνο αποτελεί στην Ιταλία «τυπικό εθνικό προϊόν» (σκέψη 20 της απόφασης 193/80). Κατά συνέπεια, λάβατε υπόψη σας την ιδιομορφία της ιταλικής αγοράς, όπως την περιγράφει η Ιταλική Δημοκρατία, ότι δηλαδή στην Ιταλία το μόνο γνωστό και διατιθέμενο στο εμπόριο όξος ήταν το όξος από οίνο λόγω ιδίως της προγενέστερης περιοριστικής νομοθεσίας.

Τονίσατε βέβαια ότι

«ελλείψει κοινής κανονιστικής ρυθμίσεως της εμπορίας ενός προϊόντος, εναπόκειται στα κράτη μέλη, το καθένα στο έδαφός του, να ρυθμίζουν παν ό,τι αφορά την εμπορία του εν λόγω προϊόντος και ότι τα εντεύθεν προκύπτοντα εμπόδια στην ενδοκοινοτική κυκλοφορία πρέπει να γίνουν αποδεκτά...» (σκέψη 21 της προαναφερθείσης αποφάσεως).

Σπεύσατε όμως να υπογραμμίσετε ότι οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει να είναι αναγκαίες και κρίνατε ότι καμιά επιτακτική ανάγκη, όπως η προστασία της δημόσιας υγείας, η προστασία των καταναλωτών ή η εντιμότητα στις εμπορικές συναλλαγές, δεν επέτρεπε να θεωρηθεί ως αναγκαία η ιταλική ρύθμιση σχετικά με το γεωργικής προελεύσεως όξος. Λάβατε υπόψη σας το γεγονός ότι ήταν δυνατόν οι ιταλοί καταναλωτές να έχουν εθιστεί στην εμπορική χρήση του όρου «aceto» αποκλειστικά για το όξος από οίνο, επιχείρημα που επαναχρησιμοποιεί η Ιταλική Δημοκρατία στην παρούσα υπόθεση, αλλά, μολονότι δεχτήκατε ότι η μέριμνα της ιταλικής κυβερνήσεως για την προστασία του καταναλωτή δικαιολογούνταν, διατυπώσατε απερίφραστα (σκέψη 27) ότι προς το σκοπό αυτό αρκούσε η

«υποχρεωτική επικόλληση κατάλληλης επιγραφής εμφαινούσης την φύση του πωλουμένου προϊόντος και περιεχούσης προσδιορισμούς ή πρόσθετα στοιχεία προσδιορίζοντα τον τύπο του προσφερομένου προς πώληση *όξους*, υπό τον όρο ότι η υποχρέωση αυτή θα ισχύει για *όλα τα είδη όξους* συμπεριλαμβανομένου και *του εξ οίνου*» (η υπογράμμιση είναι δική μου).

Προέβητε στη διευκρίνιση αυτή αφού προηγουμένως δεχθήκατε (σκέψη 26) ότι

«ο όρος όξος είναι ορισμός γένους»

και ότι θα ήταν

«ασυμβίβαστο... ειδικότερα προς τη θεμελιώδη αρχή της ελευθέρας κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, να δύναται μία εθνική νομοθεσία να περιορίζει έναν όρο δηλωτικό γένους σε μια μόνο εθνική ποικιλία εις βάρος άλλων ποικιλιών, παραγομένων ιδίως σε άλλα κράτη μέλη».

Δεχθήκατε, συνεπώς, ότι η διαφοροποίηση έγκειται στην ένδειξη της *πρώτης ύλης* που χρησιμοποιείται για την παραγωγή του όξους και όχι στη *χαρακτηριστική ονομασία* του προϊόντος κατά την εμπορία του.

Είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι, αντικαθιστώντας τον όρο «aceto» με τον όρο «agro» ως ονομασία γένους, η Ιταλική Δημοκρατία δεν προέβη παρά σε μια τετριμμένη τροποποίηση ορολογίας που εντάσσεται στο πλαίσιο της απόφασής σας;

Δεν το πιστεύω. Δεν νομίζω ότι επ' αυτού παρίσταται οιαδήποτε ανάγκη να αποδυθώ σε μακροσκελείς αναπτύξεις. Περιορίζομαι απλώς να πω ότι, εφόσον προορίζεται να χαρακτη-

ρίζει αποκλειστικά το όξος από οίνο, ο όρος « aceto » θα εξακολουθεί, λόγω της « μακραίωνης παράδοσης » που επικαλέστηκε η ιταλική κυβέρνηση στο πλαίσιο της πρώτης δίκης, να έχει για πολλούς καταναλωτές τη γενική έννοια που ο νέος ιταλικός νόμος προτίθεται να αποδώσει στην ονομασία « agro ». Επομένως, το γεγονός ότι η ονομασία « aceto » επιφυλάσσεται υποχρεωτικά μόνο στο όξος από οίνο συνεχίζει την κατάσταση που αποδοκιμάστηκε με την απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1981.

Το αποτέλεσμα αυτό δεν είναι το κατ' εφαρμογή του άρθρου 171 της Συνθήκης αναμενόμενο μετά την έκδοση της εν λόγω απόφασης, με την οποία επιδιώκεται η διατήρηση της σφαιρικότητας που είναι εγγενής σε κάθε ονομασία γένους.

Δεδομένου ότι η προστασία του καταναλωτή είναι δυνατό να επιτευχθεί με άλλες μεθόδους, ιδίως με αυτές που είχατε ήδη εξαγγείλει, δεν μπορώ να σας προτείνω να συνταχθείτε με την υποστηριζόμενη από την Ιταλική Δημοκρατία άποψη.

6. Προτείνω συνεπώς

— να αναγνωρίσετε ότι η Ιταλική Δημοκρατία επιφυλάσσοντας με το νόμο 527 της 2ας Αυγούστου 1982 την ονομασία « όξος » (aceto) αποκλειστικά και μόνο στο όξος από οίνο, παρόλον ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει με την απόφασή του της 9ης Δεκεμβρίου 1981 στην υπόθεση 193/80 (Συλλογή σ. 3019) ότι ο περιορισμός αυτός είναι ασυμβίβαστος προς το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΟΚ·

— να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.